

ГРУНТОВІ УМОВИ ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

Іванюк І. Д., к.с.-г.н., Іванюк Т. М., асистент

Постановка питання. Раціональне використання природної родючості лісових ґрунтів є основною умовою ефективної експлуатації та розширеного відновлення лісових ресурсів. Ґрунтовий покрив є найважливішим екологічним фактором, який визначає породний склад, продуктивність та товарність деревостанів, тому без його всебічного врахування, неможливе вирощування високопродуктивних і екологічно стійких насаджень [4].

Аналіз останніх досліджень. В умовах Центрального Полісся насадження з переважаючою породою дубом звичайним займають найбільш родючі землі регіону,

супіщаного та суглинистого складу. До складу дубових насаджень на суглинистих ґрунтах входить граб звичайний. Такі ліси ростуть на дерново-підзолистих ґрунтах та на лесових острівцях [1].

Лісові насадження мають значний вплив на процеси, що відбуваються у ґрунтах, впливаючи на їх фізико-хімічні та агрофізичні властивості. В умовах Полісся формування лісових ґрунтів пов'язане з дерновим та підзолистим процесами. При цьому, значний вплив має склад рослинного покриву, гранулометричний склад ґрунту, характер ґрунтоутворюючої породи, рівень ґрунтових вод тощо [1].

Об'єкти досліджень. Наші дослідження проводились у північно-західному, Олевському та у центральному грудовому районі правобережного Полісся. Перший регіон досліджень розташований у басейні річки Уборть в районі м. Олевська. Насадження дуба тут зустрічаються в більшості випадків у сугрудах, поодинокі в грудях, середній бонітет дуба - II,6 [1,2].

Другий район розташований по умовній лінії Новоград-Волинський - Емільчино - Коростень. У даному районі дубових деревостанів більше ніж у першому, вони представлені високопродуктивними деревостанами, середній бонітет яких – I,8 [1,2]. Вивчення ґрунтових умов різновікових дубових насаджень проводилося у лісництвах Новоград-Волинського, Ємільчинського та Олевського державних лісових господарств.

Результати досліджень. Дубові насадження на Житомирщині зростають у суборових, сугрудових та грудових (дібровних) трофотопіях (табл. 1).

Загальна площа трофотопів, у яких зустрічаються в регіоні дубові деревостани, нараховує 573495,8 га, з них зайнято дубняками 123378,6 га. В умовах суборів площа дубняків становить 8308,6 га (6,7 %), що складає 2,6 % загальної площі трофотопу, у грудях - 20,7 % або 72,3 % площі даного трофотопу.

Таблиця 1.

Розподіл площ дубових деревостанів за трофотопіями

№ п/п	Трофотопи	Площа, га		% до площі дуба
		Загальна	в т. ч. дуб	
1	Субори	325773,1	8308,6	6,7
2	Сугруди	212409,0	89523,7	72,6
3	Груди	35313,7	25546,3	20,7
Разом		573495,8	123378,6	100,0

Більшість дубових насаджень зосереджено у сугрудах – 89523,7 га, що складає 72,6 % загальної площі дубових деревостанів області, до того ж, свіжі та вологі гігротопи даних умов на 44,4% та 51,1 % відповідно займають дубові деревостани (табл. 2).

Таблиця 2.

Розподіл площ дубових насаджень у сугрудах

№ п/п	ТЛУ	Загальна площа, га	в тому числі дуб	
			Площа, га	%
1	C ₂	68571,3	30472,6	44,4
2	C ₃	114527,4	58578,8	51,1
3	C ₄	27182,8	468,2	1,7
4	C ₅	2127,5	4,1	0,2

Саме у Емільчинському, Коростенському і Олевському лісових господарствах знаходяться одні з найбільших у Центральному Поліссі площі дубняків (25576,1 га) по відношенню до загальної площі таких лісостанів в лісовому фонді лісгосподарських підприємств (табл. 3).

Таблиця 3.

Розподіл площ дубових насаджень в умовах сугрудів району досліджень

Лісові господарства	Всього, га	в тому числі				Разом	
		С ₂		С ₃			
		га	%	га	%	га	%
Емільчинське	10193,9	118,3	1,2	9052,6	88,8	9170,9	90,0
Коростенське	8977,9	2762,1	30,7	5948,7	66,3	8710,8	97,0
Олевське	6404,3	842,6	13,2	4120,8	64,3	4963,4	77,5

Динаміка площ у свіжих сугрудах за останні 12 років вказує на певну стабільність. Зміни, які відбулись за даний період, є незначними. Площа дубових насаджень зменшилась на 249,6 га (6,3 %). Такі зміни відбулись у Коростенському та Олевському лісових господарствах на 192,7 га (6,5 %) та 62,0 га (6,9 %) відповідно, у Емільчинському площа збільшилась на 4,5 % (табл. 4).

Таблиця 4.

Динаміка площ дубових деревостанів в умовах свіжих сугрудів

Лісові господарства	Площа, га		Різниця, + -	
	1996 рік	2008 рік	га	%
Емільчинське	113,3	118,4	5,1	4,5
Коростенське	2954,8	2762,1	- 192,7	6,5
Олевське	904,6	842,6	- 62,0	6,9
Разом	3972,7	3723,1	- 249,6	6,3

Площі дубняків у вологих сугрудах даних підприємств протягом дванадцятирічного періоду є також відносно стабільними. Зміни в сторону їх збільшення або зменшення коливаються в межах 5,2 % - 5,8 % (табл. 5).

Таблиця 5.

Динаміка площ дубових деревостанів в умовах вологих сугрудів

№ п/п	Лісові господарства	Площа, га		Різниця, га +,- / %
		1996 рік	2008 рік	
1	Емільчинське	8541,5	9052,6	+ 511,1 / 5,6
2	Коростенське	6262,2	5948,7	- 313,5 / 5,2
3	Олевське	4363,0	4120,8	- 242,2 / 5,8
	Разом	19166,7	19122,1	- 44,6 / 0,2

Сумарна площа дубових деревостанів трьох лісових господарств змінилась лише на 0,2%, тому можна стверджувати, що ці насадження протягом тривалого періоду займають значні площі вологих сугрудів.

Насадження дуба звичайного в районі досліджень зростають на дерново-слабо та дерново-середньо підзолистих глеюватих ґрунтах, сформованих на моренах, глеєвих суглинках, воднольодовикових відкладах, які частково підстилаються кристалічними породами (гранітами, кварцитами). Ці ґрунти утворились під наметом мішаних насаджень дуба звичайного, домішку до якого складає сосна, осика, береза, граб, для яких характерний живий надґрунтовий покрив з трав'яної рослинності та опад листяних і хвойних деревних порід, що сприяло формуванню гумусово-елювіального (до 25 см), елювіального та ілювіального горизонтів [2].

Висновки. Загальна площа трофотопів, у яких зустрічаються в регіоні дубові деревостани, нараховує 573495,8 га, з них зайнято дубняками 123378,6 га.

У сугрудах зосереджено 89523,7 га дубових насаджень, що складає 72,6 %

загальної площі дубових деревостанів області. Свіжі та вологі гігروتони даних умов на 44,4% та 51,1 % відповідно займають дубові деревостани.

У Емільчинському, Коростенському і Олевському лісових господарствах знаходяться одні з найбільших у Центральному Поліссі площі дубняків - 25576,1 га.

Площі дубняків у свіжих та вологих сугрудах даних підприємств протягом дванадцятирічного періоду є відносно стабільними. Зміни в сторону їх збільшення або зменшення коливаються в межах 4,5 % - 5,8 %.

Використані джерела інформації

1. Генсирук С.А. Ліси України/ С.А. Генсирук – Львів.: Укр. держ. лісотехн. ун-т, 2002. – 496 с.
2. Мигунова Е.С. Леса и лесные земли (количественная оценка взаимосвязей). / Е.С. Мигунова. – М.: Экология, 1993. – 324с.
3. Погребняк П.С. Основы лесной типологии. / П.С. Погребняк.– Киев: АН СССР, 1955.– 456 с.
4. Патологія дібров/ А.Ф. Гойчук, М.І.Гордієнко, Н.М. Гордієнко та ін.; За ред. М.І.Гордієнка. - К.: Урожай, 2006. – 469с.